

Focus op...

het kleuteronderwijs op het Poolse platteland

In Polen is het niet vanzelfsprekend dat een kind naar de kleuterschool gaat. Amper 38 procent van de drie- tot vijfjarigen bezoekt een school. Op het platteland is dat maar vijftien procent. De Comenius Foundation for Child Development heeft hier iets aan kunnen doen met het programma 'Waar er geen kleuterscholen zijn'.

DOOR: MONIKA ROSCISZEWSKA-WOZNIAK - Wat is onze verantwoordelijkheid als leerkracht? We staan voor kinderen en hebben de opdracht om ze in de wereld in te leiden. We hebben ervaring en expertise. We kennen de juiste methodes en weten hoe we les moeten geven. Of niet? Het feit dat we geloven dat we meer weten, beter weten, slimmer zijn, kan juist een obstakel zijn om kinderen te begrijpen. Het verhindert ons om met hen naar de wereld van het onbekende te vliegen. Erger nog: we kunnen de ogen en geest van kinderen van de wereld afsluiten en ze terug naar de aarde slepen. Zo maken we van leren een saaie en lastige taak: het wordt een reeks clichés om te onthouden.

Maar als we wel met kinderen communiceren, als we naar kinderen leren luisteren, zoals Iwona en Pawel, dan nodigen ze ons uit in hun eigen wereld. Ze nemen ons mee op een boeiende reis vol verkenning, verrassingen en ontdekkingen.

Onze kleutercentra liggen allemaal in landelijke gebieden waar geen openbare kleuterscholen zijn: die werden gesloten of hebben

nooit bestaan. We zochten naar een manier om kinderen op het platteland iets te laten doen met hun potentieel. We lieten ons inspireren door onderzoeksresultaten en volgden onze intuïtie: daarom legden we de nadruk op goede communicatie en goede relaties met kinderen. We leerden leerkrachten dat je het best kunt communiceren met kinderen door respect en vriendelijkheid te tonen.

Wanneer onze kinderen naar de lagere school vertrekken, moeten ze creatief, onderzoekend en vol zelfvertrouwen zijn en in staat zijn om in een groep te werken. Ze moeten een eigen mening hebben om eigen keuzes te kunnen maken. Ze mogen geen schrik hebben om fouten te maken, maar ze moeten zoeken naar oplossingen, beslissingen nemen en bereid zijn de gevolgen te dragen.

Om dit te verwezenlijken hadden we gebrek aan een pedagogie die ruimte bood voor activiteiten die kinderen organiseren. We zijn ervan overtuigd dat kinderen moeten leren door ervaringen en door samen de wereld rondom hen te

verkennen. Meer en meer leerkrachten passen intussen deze methode toe; ze werd ons ingegeven door professor Lilian Katz. Het is niet makkelijk en vergt veel van de leerkracht. Hij of zij moet vertrouwd zijn met leren en ontwikkelingsprocessen, moet de behoeften van kinderen kunnen definiëren en moet in staat zijn om met kinderen te praten, om zo te kunnen aangeven wat zij nu eigenlijk over de wereld weten. Leerkrachten moeten beseffen dat ze niet alles onder controle hebben. Ze moeten bereid zijn aan de zijlijn te gaan staan wanneer de kinderen het roer overnemen.

Deze benadering brengt grote veranderingen teweeg in de relaties in de klas. De meeste van

De Postduif

Pawel: Ik heb zo'n duif gezien (hij wijst naar een bedrukt T-shirt met een vogel erop). Het was een postduif.

Leerkracht: Wat is een postduif?

Pawel: Wel, die draagt brieven.

Leerkracht: Hoe wist je dat het een postduif was?

Pawel: Hij had van die linten rond zijn poten.

Leerkracht: Welke linten?

Pawel: Zoals op dat T-shirt.

Leerkracht: Waar heeft het die linten gehaald?

Pawel: Bij een andere duif die ze uitdeelt.

Leerkracht: In ruil voor de brief?

Pawel: Ja.

Leerkracht: Waar haalt de duif die brieven?

Pawel: Van de postbode en de postbus... Maar ik had geen linten zoals die op het T-shirt, dus ik heb geen brief gekregen.

Leerkracht: Waar kunnen we zo'n lint krijgen?

Pawel: Wel, van een T-shirt. De duif houdt een brief in zijn bek. Als hij twee brieven draagt, houdt hij er één in zijn bek en de andere onder zijn vleugel, zo (Pawel houdt zijn linkerhand onder zijn rechteroksel).

Leerkracht: Hoe komt het dat jij dat allemaal weet?

Pawel: Gewoon.

Leerkracht: Iemand moet het je verteld hebben.

onze leerkrachten op het platteland zijn jonge mensen met weinig leservaring. Doordat ze geïsoleerd werken van andere leerkrachten, is de opdracht nog moeilijker. Het gebrek aan ondersteuning kan afbreuk doen aan de kwaliteit van hun werk; daarom hebben we een training en een ondersteuningsprogramma ontwikkeld. Mentors staan leerkrachten bij in moeilijke situaties, observeren activiteiten in de klas en zetten de bakens uit voor hun toekomstige carrière.

Ouders

Ook ouders zijn onmisbaar als de leerkracht weet hoe hij ze bij de lessen kan betrekken. Ze

kunnen assisteren in de klas, mee op uitstap gaan of als expert fungeren (bijvoorbeeld over hout, tractors, boter maken, veeartsenij...). Maar bovenal zijn ouders experts als het op de behoeften van hun kinderen aankomt, net zoals leerkrachten experts zijn in het leren. Als ze hun krachten bundelen, dan overstijgt de opleiding van de kinderen de schoolmuren tot in de wijde omgeving. Zo verander je een hele gemeenschap. Heel wat van de vragen uit de kleuterscholen werden later besproken in familieverband. Kinderen houden er bijvoorbeeld van om informatie te verzamelen door interviews: thuis is de perfecte plek om dat te doen.

We hopen...

We hopen dat kinderen uit het WTANP-programma zullen willen blijven ontdekken en spontaan ideeën opdoen, ook als ze naar de lagere school gaan. We hopen dat ze de huidige schoolpraktijk zullen kunnen veranderen, door te tonen dat kinderen en leerkrachten partners kunnen zijn in het leerproces. Misschien dat de leerkrachten onderweg ook een wereld van een onbeperkte kennis zullen herontdekken...

Monika Rosciszewska-Wozniak is psychologe en medestichter van de Comenius Foundation for Child Development. Ze staat al vijftien jaar aan het hoofd van de eerste Poolse kleuterscholen. E-mail: mwozniak@frd.org.pl

Waar geen kleuterscholen zijn

Het programma *Waar geen kleuterscholen zijn* (WTANP) werd ontwikkeld door de Comenius Foundation for Child Development. Het moest een antwoord zijn op de toenemende ongelijkheid tussen de kleuterscholen in Polen. Polen heeft het laagste inschrijvingspercentage in de hele Europese Unie: amper 38 procent van de drie- tot vijfjarigen gaat naar de kleuterschool. Op het platteland is dat maar vijftien procent. 850 gemeenten hebben zelfs geen kleuterschool.

WTANP wil op de lange termijn gelijke onderwijskansen voor alle kleuters, zeker in landelijke gebieden met een hoge werkloosheid. We baseren ons op een Portugees programma van rondreizende leerkrachten, en op de kleuterscholen op het Poolse platteland die bestonden tussen de twee wereldoorlogen in en in de jaren '50. Met WTANP ontwikkelen gemeenten zogenaamde 'alternatieve' kleuterscholen of kleutercentra, in steden zonder onderwijsvoorzieningen. De scholen zijn gevestigd in bibliotheken of andere openbare gebouwen. Er zijn opgeleide leerkrachten aan de slag. Kinderen volgen er drie à vier uur les per dag, gedurende drie à vier dagen per week. Een leerkracht werkt met zeven tot vijftien kinderen, en de ouders helpen mee in de klas.

WTANP startte in 2001. Op dit moment werkt de Comenius Foundation samen met de plaatselijke overheid en ngo's om dezelfde kwaliteit te bieden in alle 200 kleuterscholen. Er zitten meer dan 3000 kinderen op. Om WTANP te ondersteunen is er een trainingsprogramma voorzien voor ouders en leerkrachten, een curriculum voor kinderen, een reeks kwaliteitseisen, pedagogische materialen en supervisie voor leerkrachten.

Vóór januari 2008 was de openbare 'kleuterschool' de enige vorm van onderwijs voor jonge kinderen die de goedkeuring van de staat kreeg. Na een campagne van de Comenius Foundation is de Polish Education Act goedgekeurd. Daardoor zijn ook andere onderwijsvoorzieningen toegelaten: de diversificatie is gestart.

Pawel: Helemaal niet. Ik weet het gewoon. Een duif vliegt zo hoog dat niemand hem kan zien. Als hij het koud heeft, stopt hij zijn poten in de schoorsteen, omdat het koud is in de winter en hij geen bont aan zijn pootjes heeft.

Dit verhaal komt van Iwona, een kleuterleider. Het is een van die vele leuke theorieën waar we in de klas naar mogen luisteren. De gedachten van een kind zijn als een postduif. Die vliegt hoog in de lucht, is vrij en kent geen grenzen. Maar hij weet wel waar hij heen vliegt. Hij wil de wereld begrijpen en een betekenis geven.